

**POZİTİVİST SİYASET İDEOLOJİSİNİN 'İKTİDAR AHLAKI' ÜZERİNE
BİR NOT**

A Note on 'Morals of Power' of Ideology of Positivist Politics

Özgür O. ERDEN*

Abstract

The other aspect of morals crystallizes inside of view of power of positivist politics. This politics is shaped over power itself. In other words, power is basic of ontological of this politics form. Power perspective of basic of ontological of positivist politics is emanate from understanding of natural society model which this politics represent and adopt. The understanding of natural society model is a product of modern viewpoint which is dominant and powerful on social sciences. However, this modern product is concluded with duality of state/(civil)society. This duality also is a modern dominant perspective. Modern duality which is a result of positivist perspective construct that 'morals of power' is a new and different morals. That is to say this power appearance of positivist politics develops a new morals model. 'Morals of power' is a morals of positivist politics which is power basic of its ontological. The focal point of this 'morals of power' is made up logic of complying and power. Furthermore 'morals of power' of positivist politics is seen to come into being by conditions as enthusiasm of power, section of governing/governed, representative system (or representative democracy), modern individualist, understanding of pessimistic human... etc. 'Morals of power' is reproduced and created by basic of ontological of positivist politics and conditions of its being.

Keywords: Positivist Politics, Power, Morals, Ideology

* Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Y.L. Mez., ozgurerden1871@yahoo.com

Özet

Ahlakın politik öteki yüzünde pozitivist siyasetin iktidarı yer alır. Pozitivist anlamıyla siyaset, iktidar kavramından ayrılması mümkün olmayan süreçleri ifade eder. Bu siyaset, kendisini iktidar üzerinden şekillendirir. Bir başka deyişle bu siyaset formunun ontolojik temeli iktidardır. Pozitivist siyasetin ontolojik temelinin iktidarcı perspektifi bu siyasetin benimsediği ve temsil ettiği doğal toplum modeli anlayışından kaynaklanır. Doğal toplum modeli anlayışı sosyal bilimler üzerinden etkili ve egemen olan modern bakış açısının bir ürünüdür. Bu modern ürün, devlet/(sivil)toplum ikiliğiyle sonuçlanır. Bu ikilik diğer tüm modern ikici anlayışlarda olduğu gibi modern egemen bir perspektiftir. Pozitivist bakış açısının bir sonucu olan bu modern ikilik yeni ve farklı bir ahlak biçimi olan 'iktidar ahlakı'nı inşa eder. Yani pozitivist siyasetin bu iktidar görünümü yeni bir ahlaki model geliştirir. 'İktidar ahlakı' ontolojik temeli iktidar olan pozitivist siyasetin bir ahlakıdır. Bu ahlakın odak noktasını itaat etme mantığı ve iktidarın kendisi oluşturur. Pozitivist siyasetin 'iktidar ahlakı'nı iktidar hevesi, yöneten/yönetilen ayrımı, temsili sistem (veya temsili demokrasi), modern bireycilik, kötümser insan anlayışı... gibi koşullar aracılığıyla varolduğu görülür. 'İktidar ahlakı', pozitivist siyasetin ontolojik temeli ve onun varoluş koşulları aracılığıyla yaratılır ve yeniden üretilir. Bu çalışmada pozitivist siyaset ideolojisinin bu ahlaki temeli işlenir.

Anahtar Kelimeler: Pozitivist Siyaset, İktidar, Ahlak, İdeoloji

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

Giriş

İdeoloji kavramının günümüzde yarattığı olumsuz çağrışımlar nedeniyle, önce yazıda yer alan 'pozitivist siyaset ideolojisi' tabirini açıklamakta yarar vardır. Modern insanın tahayyülünde ideoloji kavramı gerçekdışı, yanılsama ya da çarpıtma... gibi durumlara karşılık geldiği için bu gereklidir. Bu ideolojiye olan yaklaşımımızı ortaya koyması açısından da önemlidir. Öncelikli olarak burada şunun belirtilmesi zorunludur. Burada 'pozitivist siyaset ideolojisi' ibaresi bilimselci bir tutum takınarak pozitivizmin hiçbir şekilde bilim iddiasını taşımadığı ve onun tamamen ideolojik bir form olduğu anlamına gelmez. Amacımız bu olsaydı eğer, o zaman 'ideolojik pozitivist siyaset' tabirini kullanırdık. Böylece ideolojik olan pozitivist siyasetten farklı, ideolojik olmayan bilimselci pozitivist bir siyaset yaklaşımı ya da söylemi olduğunu ima etmiş olurduk. Halbuki bizim iddiamız, tam tersine, pozitivist siyasetin bir ideoloji olduğudur. İdeoloji, modern insanın toplumsal ve siyasal tahayyülünde pek o kadar olumlu çağrışımları uyandıran bir kavram olmadığı için böyle anlaşılması yerindedir. Bu durum, günümüzün söylenildiği şekliyle "alternatifsiz dünya"sında da katmerli bir hal alır. Bunun tam tersini ortaya koymak için modern tahayyüldeki ideolojinin doğru ve hakikati içeren, herhangi bir yanılsama veya çarpıtma durumlarını içermeyen bir bilgi türünün karşıtı olan kötü saltanatının yıkılması gerekir. Çünkü günümüzde ideoloji ayağa düşmüş olmasına karşın, ideoloji terimi sadece bir eksikliği, bir yanlışlığı, bir düşünsel sahtekârlığı veya yanılsamayı ifade etmez. İdeoloji doğa, insan ve toplumu anlama, algılama ya da tasarımılarımızın önemli bir aracı ve insanın temel bir anlamlandırma pratiğidir. Modern dünyada insan topluluklarının anlam atfettiği, doğruluklarına kısmen ya da bütünüyle inandığı egemen simgelerin sistemli bir birliğidir. İdeoloji, zaman ve mekânın tüm boyutlarında, insanın evrendeki yaşamını anlamlandıran simgeler sistemidir. Bir simgeler bütünü olan ideoloji, insana evrendeki tutumunu sağlayacak zemini hazırlamakla birlikte insanın duyma, düşünme, hareket etme biçimlerine kavramsal bir çerçeve sağlar. Böylelikle insanı hem eyleme geçirir hem de bu eylemi anlamlı kılar.

İdeoloji, herhangi bir toplumsal ve siyasal araştırma esnasında temel bir analiz nesnesi olmasına karşın mevcut sosyal bilimler içindeki pejoratif konumunu korur. Bunun temel nedeni, sosyal bilimler üzerindeki tahakkümü gittikçe artan ve böylece hegemonyasını devam ettiren pozitivizm'dir. Pozitivizm, sosyal bilimlerde insanı ve toplumu anlama ve algılamada baskın bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, genelde bilimselliğin bir garanti belgesi olarak varolan yerleşik doğa bilimlerinin yöntemlerini ve biçimini taklit etme derindedir. Bu şekliyle de bir tasarım olan modern toplumu inceleme ve açıklamanın yegâne yollarından birisidir. Pozitivizm bu durumlarda kendisini hep bilimsel olmakla öne çıkartır. Bunun bir sonucu olarak da bu bilimsel pozitivizme göre, insanın tüm eylemlerinden –mübadele, seçim, ibadet, savaş, sanat... vs.- başka bir şey olmayan toplumsalın bir birlikteliği olan toplum, doğal ve nesnel bir süreçtir ve insan öznenen bağımsız olmakla birlikte ona içkin temel pratiklere yön veren

çeşitli düşünüş biçimleri, değer yargıları, ahlaki normlar ya da ideoloji unsurlarının tamamen dışındadır. Bundan dolayı, insan varoluşunun temel yönelimleri olan değer yargıları ve ahlaki normlar, farklı düşünce biçimleri, ideoloji ve kültür... vs. türünden temel toplumsallıklar inceleme alanı-dışı olmalıdır. Bunlar bir inceleme ve araştırma konusunun temel unsurları olamazlar. Bu nedenledir ki, pozitivist bir yaklaşımda bunların hiçbir önem ve değere haiz olmadığı söylenebilir. Bu yönüyle pozitivism kendisini tarihsellik-dışı kılar ve kendi araştırma nesnesi olan toplumsalı da reddeder. Pozitivism bir yandan bilimselci yaklaşımıyla kendisini evrensel ve tarih-dışı kılarırken, öte yandan belirli tercihlere dayalı yönelimiyle içinden geldiği toplumsal bağlamı da görmezden gelir. Bunun özelinde Karl Mannheim'ın "pozitivism, liberal burjuva düşüncesinin ruhu içinde ortaya çıkmış bir düşünce akımıdır." demesi nedensiz değildir. Pozitivism, kendisinin belirli bir tarihsel ve toplumsal bağlamın ürünü olduğunu unuttur. Oysaki tam aksine, pozitivism özgül bir tarihsel ve toplumsal bağlamda belli bir takım insan özneler –beyaz, burjuva, erkek- tarafından inşa edilerek oluşturulmuş bir tasarımdır, denilebilir.

Bir tasarım olarak belli bir takım insan özneler tarafından inşa edilen pozitivismin kendi tercihinde ve bakış açısında ortaya çıkan bir siyaset formunun olabilmesi de kaçınılmazdır. Bu yönüyle bir tasarım olarak pozitivismin yeğlediği bir siyaset şeklinin olabilirliği, keşfini bekleyen bir durum değildir. Ancak böyle bir keşfin ardından bu tür pozitivist yönelimli bir siyaset formunun kendisine nasıl yerleşiklik kazandırdığı, kendisini nasıl sürdürdüğü ve meşru kıldığı önemlidir. Pozitivist siyasetin ontolojik koşulunun ne olduğu, kendisini nasıl bir toplum yapısı ve modelinde ve ne olarak temellendirdiği sorulması gereken sorulardır. Bu sorular doğrultusunda ideolojiye olan olumlu yaklaşımımızın da bir sonucu olarak söylemekte sakınca görmediğimiz pozitivist ideolojinin kendine özgü siyaset formunun ortaya konulması amaçlanmaktadır. Pozitivist siyasetin bir dışavurumu olan iktidar özelinde bir siyaseti sürdürmenin ve meşru kılmanın ahlaki temelini ortaya konması ve böylelikle pozitivist bir siyaset modelinin iktidar temelinde sahipliğini yaptığı ahlaki formun açığa çıkartılması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın bu tür hedef ya da amaçlarının yönelimi doğrultusunda ilk olarak pozitivist siyasetin ontolojik temeli ve bu temelin bir simgesi ve temsili olan devlet olgusu ele alınır. Bir sonraki adımda ontolojik temeli ortaya konan bu siyasetin 'iktidar ahlakı'nda temellenen ahlaki temeli ve bu ahlak formunun yansımaları ortaya konur. En son kısımda da bu yazı sonuç bölümüyle tamamlanır.

1. Pozitivist Siyasetin Kökenlerinde Bir Dışavurum: Doğal Toplum ve Devlet

Pozitivist yaklaşımın temellendirdiği ve savunusunu yaptığı doğal toplum modeli, toplumsal yaşamın içerdiği etkinliklerin (faaliyet) (activity) temelde pratik bir nitelik taşıdığı ve doğal zorunluluklardan kaynaklandığı

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

görüşüne dayanmaktadır. Etkinliğin pratik nitelikte olmasını gerektiren doğal nedenler (zorunluluklar) ise şöyle sıralanmaktadır: Bunlardan ilki doğal ihtiyaçların karşılanmasıdır. İkincisi, insan doğasından kaynaklanan doğal istek ve tutkuların (itkilerin) tatmin edilmesidir. Üçüncüsü de, doğal koşullara uymak gereğidir. Bu tür doğal zorunlulukların gerektirdiği insani çaba ve uğraşmayı ise pratik etkinlik¹ olarak ele almaktadır. Böylece, doğal toplum modeli açısından, toplumsal kurallar ve kategoriler, düşün ve değer sistemleri doğal nedenlerden kaynaklanan pratik etkinliğin bir aracı (işlevi) veya pratik ilişkilerin oluşturduğu bütünlüğün bir yansıması olarak değerlendirilmektedir ve bu yönelimle düşün ve anlam dünyaları olarak, örneğin, kültür, din ve ideoloji gibi sembolik sistemlerin varoluşunun nedenleri de doğal zorunluluklara ve bu doğal zorunlulukların uzantısı olan pratik mantığa indirgenmektedir. (Sunar,1999:12-13)

Pozitivist düsturun düşün ve değer sistemleri ya da ideoloji ve kültür gibi sembolik nitelik taşıyan öğelere karşı takındığı indirgemeci ve yansıtmacı tutumu politik'e olan yaklaşımda da görülür. Ancak genel olarak söylendiği şekliyle bu yaklaşımda düşünsel sistem(ideoloji), kendi dışındaki bir gerçekliğe indirgenmekte ve bu gerçekliğin bir yansıması veya işlevi olarak ele alınmaktadır. İndirgenen gerçeklik ise sembol-dışı bir toplum veya ekonomi görüşüne dayandığı için² (Sunar,1999:41) bu tür doğal toplum modeli kendini daha çok ekonomizm olarak dışa vurmaktadır. Pozitivizm de aynen politik içerimi olan ya da politik'e işaret eden olay ve/veya olguları, benimsediği ekonomizm temelli doğal toplum modelinin bir yansıması olarak kabul etmektedir. Bu kabulün pozitivizm içinde farklı versiyonlarının devlet/sivil toplum ikiliği de dahil olmak üzere toplum/kültür veya ideoloji/ekonomi gibi oluşturulan ikilikler şeklinde olduğu gözlemlenir. Pozitivist yaklaşım, bu yansıtmacı ve ikilikler oluşturan indirgemeci³ anlayışını sergileyen toplum/kültür ya da

¹ Doğal nedenlerin zorladığı kaçınılmaz eylem türü olarak ortaya çıkan pratik etkinlik teorik olarak iki şekilde temellendirilmektedir. İlkinde Praxis teorisi kapsamında içinde doğal ihtiyaçların karşılanması için gerekli olan iş (arbeit), emek veya üretim, pratik eylem ile eşanlamli olarak kullanılmaktadır. Diğerinde ise fayda teorisi kapsamında içerisinde pratik eylem ya doğal tutkuların (çıkarların) tatminine yönelik olarak bireysel (öznel) düzeyde ya da doğa koşullara uymak (veya aşmak) için gerekli etkinlik olarak toplumsal (nesnel) düzeyde ele alınmaktadır. Fayda teorisi yaygın olan biçimiyle daha çok öznel düzeyde bireylerin çıkarlarını araç-amaç ilişkilerinin maksimizasyonuna yönelik olarak en rasyonel biçimde gerçekleştirmelerini pratik etkinliğin özü saymaktadır. Fayda teorisi gibi, praxis teorisi de öznel ve nesnel boyutlar içinde değerlendirilebilir. İş (üretim, emek) nesnel olarak belirli bir dönemde belirli üretim biçimini, öznel olarak da doğanın emek yoluyla dönüştürülmesinden kaynaklanan yaşantı (experience) biçimini kapsamaktadır. Bu konudaki açıklama için bkz. İlkay Sunar, *Düşün ve Toplum*, s. 13

² Ayrıca bu konuda bkz. Sheldon Wolin, *Politics and Vision*, İlkay Sunar, a.g.e. ,1. dipnot, s.12 Klasik siyasal teorinin günümüzde "normatif" olarak nitelendirilmesi ve yerini "bilimsel" teoriye bıraktığı yaygın bir görüştür. Gerçekte bu ayrım siyasal/toplumsal veya siyasal/ekonomik farklılaştırmasına koşuttur. Bu konuda bkz. Mehmet Ali Ağaoğulları-Levent Köker, *Tanrı Devletinden Kral-Devlete*, Ankara: İmge Kitabevi, 3. Baskı, 2001, Levent Köker, *İki Farklı Siyaset*, Ankara: Vadi Yay. , 1. Baskı, 1998, Levent Köker, *Demokrasi Üzerine Yazılar*, Ankara: İmge Kitabevi, 1. Baskı, 1992, Mehmet Ali Ağaoğulları-Cemal Bali Akal-Levent Köker, *Kral Devlet ya da Ölümü Tanrı*, Ankara: İmge Kitabevi, 1.Baskı, 1994, Tom B. Bottomore, *Seçkinler ve Toplum*, çev: Erol Mutlu, Ankara: Gündoğan Yay., 1. Baskı, 1990, Ahmet Taner Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, Ankara: İmge Kitabevi, 9. Baskı, 2002

³ Bu çalışma içerisinde kullanılan indirgeme kavramı ya da yer yer indirgemeci yaklaşım veya bakış açısı olarak ortaya konan durumun anlatımıyla Henri Lefebvre'nin bu kavramı ya da yaklaşımı anlatımıyla tam bir paralellik ve benzerlik bulunmaktadır. Ya da kullandığımız şekliyle kavramın açıklaması veya tanımı Lefebvre'e aittir de denebilir. Bunu hatta Lefebvre'e ait olan kavramın bu ortaya konuluş biçiminin, bu çalışma içerisinde kavramın kullanılan biçimiyle varolan denkliliği nedeniyle temel dayanak noktalarımızdan biri olduğu şeklinde de ifade edebiliriz. Bir başka deyişle de bu kavramı çalışmamız içerisinde kullanırken bu kavramla anlatmak istediğimiz

ekonomi/ideoloji gibi durumlara benzer bir tutumu politik'e de uygulamaktadır ve böylece politik, işaret edilen devlet/sivil toplum ikiliğini yansıtacak bir biçimde ekonomizm temelli doğal toplum formasyonunun belirleyicilikler ilkesi gereği devlet aygıtı ile özdeş bir yapı olarak ortaya konmaktadır. Bunun içindir ki, politik'e bilimsel temelli pozitivist bir yaklaşımın disipliner uzantısı olan siyaset bilimi'nin de devletle özdeş bir yapı şeklindeki politik'i kavrayışı ya da siyaset/devlet özdeşliği çıkarımı politik'in incelenmesinde önemli bir dönüm noktasıdır. Burada teoloji için tanrı neyse devletin meşruiyetini hiçbir şekilde sorgula(t)mayan siyaset bilimi için de devlet odur. Ve gerektiğinde bu devlet için hakkında binlerce sayfalık söylevler de verilebilir ve bir an için bile olsa onun gerekliliğinden asla kuşku duyul(a)maz. (Lourau,2001:26) Geline bu noktada devlet/siyaset özdeşliği şeklinde ortaya konan bu çıkarım politik'i biçimlendirerek farklı bir siyaset prototipi ortaya çıkarır. Bu siyaset, günümüzde, çoğu insanın gözünde kötü şöhrete sahiptir. Bu sözcüğün görünüşteki anlamı, insanlara hükmedilmesi için kullanılan ahlak dışı metotları kapsamaktadır. Daha kötü olanıysa siyasetin baskıcı, güdümlenici ve baştan çıkartıcı nitelikler taşıyan alçaltıcı bir araç olarak görülmesidir. M. Bookchin'e göre bunun temel nedeni modern bir topluma geçişle birlikte kapitalist bir piyasa toplumu, milliyetçilik ve ulus-devletin yükselişe geçişiyle beraber devletin politik bir merkez olarak ideolojik bir hâkimiyeti kurmasında yatar. Bu süreçte siyaset, antik Yunan'daki yurttaşların politik etkinliklere katılması şeklinde bir siyaset formu olmaktan daha ziyade devlet gibi kurumsal bir örgüt ve onun duygusuz bürokratları, profesyonel politikacıları ve parti görevlilerinin etkinlik kazandığı bir siyaset formu olur.⁴ (Bookchin,1999:63-64) Bu siyaset formunun olumsuz çağrışımları her şeyden öte siyaseti devlet işleriyle sınırlayan, onu katılımcı bir yurttaş etkinliğinden çıkartan ve tamamen kurumsal ve bürokratik yapı içersine sokan bir takım profesyonel siyasetçilerle sınırlandırılmış siyaset formuna yönelik küçümseyici ve olumsuz yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır. Çünkü, popüler anlamda siyaset –bu devlet ile olan özdeşliğinden dolayı- siyaset mesleğindekiilerin yani siyasetçilerin faaliyetleri ile sınırlıdır. Siyasetçiler, bu popüler anlayışa göre güç peşinde koşan bir çıkar grubu; şahsi hırslarına tatmin arayan bencil bir kesim olarak algılanır. Gerçekten de bu algılayış, modern zamanlarda çok genel bir kavrayışa dönüştürülür. (Türköne,2003:7)

şeye yerinde ve tam bir katkı yaptığı için Lefebvre'nin bu kavramı anlatımından esinlendiğimiz söylenebilir. Lefebvre çalışmada temel önkabullerimizden birini oluşturan bu kavramı, *uzmanlaşmayı sınırına vardırma, emeği bölme, faaliyeti parçalama, sorunları dar bir analitik (sentetik değil) bakışla ele alma, iş, politika özel hayat alanlarını birbirinden ayırma eğilimi* olarak tanımlar. (italik bana ait) Ona göre "İndirgeme sadece, basitleştirme, şematize etme, dogmatikleştirme ve sınıflandırma anlamına gelmez. Aynı zamanda, tahmin yoluyla bütünlüğe varmayı amaçlarken, bütünü yakalama, sabitleştirme, kısmiye dönüştürme anlamına gelir; bütünlüğü bir kısır döngüye dönüştürmek demektir. Son olarak, çatışmaları çözmeksizin ve çelişkinin farkına varmaksızın, bütünlüğü mantık kullanarak yok etmektir." Bu geniş açıklama için bkz. Bruce Brown, *Marx, Freud ve Günlük Hayatın Eleştirisi*, çev: Yavuz Alogan, İstanbul: Ayrıntı Yay., 1. Baskı, 1989, s. 18

⁴ Burada esasında siyasetin yurttaşın katılımcı bir politik etkinliğinden devlet gibi devasa bir kurumsal ve bürokratik yapılanmaya doğru gidilen kurumsal gelişiminden söz edilmektedir. Siyasetin bu yeni kurumsal formu daha çok eski zamanların kenti ile günümüz kentinin bir karşılaştırılması içinde verilmektedir. Bununla birlikte bu eserin temel yöneliminde antik Yunan'dan günümüze yurttaş bağlamı bir şekilde siyasetin geçirdiği dönüşüm yer almaktadır. Bununla ilgili ayrıntılı bilgi için M. Bookchin, aynı eser bkz. s. 63–91, 92–127, 170–228

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

Modern zamanların bu politik kavrayışı ve bu kavrayışa yol açan belli bir tarihsel/toplumsal bağlama özgü devlete indirgenerek dönüştürülmüş bir siyaset formu, her şeyden önce modernlik içerisindeki egemen bir bakışın ürünüdür. Bu egemen bakışı modern toplumsal ideolojilerin tümünde görebilmek mümkündür. Bu ideolojilerden olan muhafazakâr düşünceden en uç anarşist düşünceye kadar siyaset bu egemen bakışla kavranır. Devlete indirgenmiş bir siyaset formunun bu olumsuz tınısı tüm bu ideolojilerde paylaşılır. Mesela geleneksel muhafazakârlar ile anarşistler, politikayı devletle özdeşleştirip “politik gücün” zayıflatılması ya da bütünüyle ortadan kaldırılmasını savunurlar. Politika, liberaller ve sosyalistler için de olumlu bir özellik taşımaz; onlar da politikayı devlete bağlar. Modern liberal ve sosyalist teoriye göre politika, mükemmellikten fazlasıyla uzak olan dünyamızda uygulanması kaçınılmaz olan bir gereklilik⁵tir. Burada da açıkça görülmektedir ki bütün modern toplumsal ideolojiler, politikayı fazla düşünmeden devletle kaynaştırma eğilimindedirler. Aynı şekilde bu eğilime uygun olarak birçok insanın da, devlet ile “politika” arasında herhangi bir ayırım yapmadığı görülmektedir. Politik etkinliklerin, devlet işleri ile aynı anlama geldiği düşünmeden kabul edilmektedir. (Bookchin,1999:64) Siyasetin ve ona özgü etkinliklerin bu şekilde devlet olgusuyla ilintili bir şekilde değerlendirilmesi temelde modern siyaset anlayışı ve onun “bilimci” bakış açısının bir sonucudur. Bu bakışın egemen bir norm niteliği kazanmasının ardındaysa pozitivism ve onun siyaseti dönüşüme uğratmasına olanak tanıyan kendine özgü doğal toplum kavramsallaştırması yer alır.

Pozitivizmin politik'i şekillendirmesi sonucunda onun dönüşüm geçirmesini sağlayarak elde ettiği bu yeni politik form, siyaseti toplumun birçok farklı alanında, örneğin aile, eğitim, -din, ekonomi, medya... vs- gibi bir dizi toplumsal kurumlar içinde analiz edilmektense yine devlet çerçevesinde, devlet aygıtının sınırları dahilinde meydana gelen bir olgu olarak irdelemeye devam eder. (Vergin,2003:19) Özellikle siyaset bilimi yaklaşımını politik'in bu devletle özdeşliğinin dönüm noktasındaki temel açılımda modern siyasetin kurucusu olarak anılagelen Machiavelli'nin, sözcüğün çağrıştırdığı tüm olumlu anlamlarda “bilimsel” bir dünya görüşü geliştirmeye yöneldiği ve özellikle siyaseti, skolastiğin dinsel dogmalarıyla yüklü, aşkın (transcendental) ahlaki içeriğinden arındırarak modern siyaset biliminin kurulmasında devrimci bir başlangıç yaptığı sıkça rastlanan bir değerlendirmedir. Aynı zamanda, Machiavelli'nin modern siyaset biliminin kurulmasındaki en önemli katkıları arasında, “örgütlenmiş bir kuvvet olarak kendi bölgesinde üstün ve diğer devletlerle ilişkilerinde bilinçli bir yükselme politikası izleyen devlet(stato) kavramından ilk kez söz etmiş olması, devlete ait olanla topluma ait olanı(siyasal toplum ile sivil toplum) ilk kez

⁵ Burada “gereklilik” ibaresinin temelinde pozitivismin doğal toplum anlayışı yatmaktadır. Bu toplum anlayışında her şey bir takım doğallıklar örüntüsü arkasına gizlenerek açıklandığı için “zorunluluk” ya da “gereklilik” gibi durumlar olağandır. Çünkü toplum doğallığı ile bir takım zorunlu ihtiyaçların ya da buna benzer insani doğal istek ve dürtülerin mücadelesinin verildiği Thomas Hobbes'ta olduğu gibi bir savaş alanı ise burada bazı şeylerin bir takım gereklilikler sonucunda ortaya çıktığı savı bizi şaşırtmamalıdır. Modern anlayışın pozitivist yönelimli bu doğal toplum anlayışına ilişkin “gereklilik” kabulünün politika açısından yansımalarının kurumsal ve bürokratik bir örgütlenme olan devlet olması da bu açıdan gelinen bir sürecin sonucudur.

ayrıştırmaya yönelmesi” de burada sayılmalıdır. (Machiavelli,2002a:46-47, Machiavelli,2003:29, Köker,1992:73) Machiavelli’e göre siyasetin oluşmasına yol açan işte, -sözü edilen (sivil)toplumdaki- bu bölünmüşlük ve ikiliktir ve hatta neden olmasın bu sınıf mücadelesidir. Bu ikilik olmasa toplum olmayacak, ve tabii ki, siyaset olmayacaktır. O halde toplumu toplum yapan siyasetin içeriğindeki bu ikiliktir. (Vergin,2003:92) Böyle bir siyaset yaklaşımının temelinde Machiavelli’nin siyasal yönetimle ilgili olarak söylediği hemen her şeyin esasen insan tabiatının egoist ve devlet adamının dayanması gereken gerçek dürtülerin (kütlelerdeki güven, yöneticilerde iktidar kazanma istediği türünden) bencil duygular olduğu varsayımı yatar. Aslında hükümet kendini devlet gücünün desteği olmadan diğerlerinin saldırısına karşı koruyamayan bireyin zayıflığı ve yetersizliği üzerine kurulur. Buradaki birey, Machiavelli için temelde saldırgan ve açgözlüdür; bu modern birey elinde olanı tutmaya ve daha fazlasını kazanma yönelmektedir. (Machiavelli,2002a;106-107) Modern birey her yönüyle piyasa ilişkilerine gömülü bir toplum içerisinde temel amacı kendi ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte bu ihtiyaçlarının daha fazlasını sahiplenmeye çalışan açgözlü ve hırslı bir kişidir. Bu durum ister istemez toplumda çıkar çatışmaları ve mücadelelerini beraberinde getirir. Ancak bunlar bürokratik ve hiyerarşik bir şekilde yapılanmış merkezi bir devlet örgütlenmesini de zorunlu kılar. Böyle bir devlet örgütlenmesi esasında bu tür çatışma ve mücadeleleri düzene sokan bir yapı olmakla beraber daha dar kapsamlı bir katılım ve elitist karakteri nedeniyle baskın bir iktidar mekanizması olur. Görüldüğü gibi, Machiavelli ile geline nokta aslında politik olanın iktidarla ve iktidarın somut kurumsal görünümü olan devletle özdeşleştirilmiş olmasıdır.

Machiavelli sonrası politik düşünceye bakıldığında Bodin ve Hobbes’tan Locke’a kadar karşımıza çıkan da budur. Günümüz politikbilimi’nde politik’in devletle özdeşleştirilme eğilimi yaygın olarak devam etmektedir. Dolayısıyla günümüz politikbilimi’nde hâkim olan anlayış politik olanın, dolayısıyla politikanın devlete ilişkin faaliyetler olarak özdeş kılınmasıdır. (Sarıbay-Öğün, 1999:25) Bu şekilde bilimsel temelli bir yaklaşım doğrultusunda siyaset ve devlet özdeşliğinin bir uzantısı olarak siyaseti, devlet bilimi olarak tanımlamak bilimsel analizi yürütmede kolaylık sağlamaktadır ve bu açıdan yararları da yok değildir. Gerçekten de, bu tanıma benimseyen bir siyaset bilimci neyi inceleyeceğini kesin bir biçimde ve hiçbir tereddüte kapılmadan saptayabilir. Bu yaklaşımı izleyen araştırmacı için çözümleme alanı bellidir: araştırmasının alanı devlet aygıtından ibarettir. Bunun sonucuysa siyaseti sürekli olarak devlet merkezli bir olgu olarak telakki etmekten başka bir şey olmaz. (Vergin, 2003: 22-23) Siyasanın önde gelen olgusal bir gerçekliği olan devletin yanı sıra parlamenter bir sistem, istatistiksel verilere boğulan bir seçim mekanizması ve temsiliyetçi model de sözü edilen bu olgusal gerçekliğe eklenir. Böylelikle de devletsiz, parlamenter aygıtsız, temsiliyetsiz bir siyasetin ele alınamaması noktasına gelinir ve buradan geline sonuçsa -modern siyasal düşüncelerin bu “kör nokta”-sı- (Baker,2005:11) siyaset alanını gözlemlenebilen bu olgularla sınırlandırmak olur.

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

T. Hobbes'un bilinen yaklaşımı da temelde aynı yönelime sahiptir. Hobbes ekonomi temelli bir doğal topluma içkin bir takım ihtiyaçların, arzuların veya isteklerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı temelde çıkar çatışmaları ve bunların uzantısı olan karşıtların birbirleriyle mücadele içinde olduğu bir toplum tasarımı sunar. Bu toplumu oluşturan insana da iyi gözle bakmaz. İnsan ve onun davranışını yönlüten ihtiyaçlar, arzular ya da istekler olduğu için insan her şeyin ötesinde Hobbes'a göre a-sosyal ve bencil bir varlıktır. Bu doğrultuda Hobbes şu sorulara yanıt arar: "Doğa halindeki insan toplumsal düzene geçerken nelerden vazgeçer, neleri kendinde saklı tutar?, Egemen güce neden itaat edilir?" Hobbes bu sorulara verdiği yanıtla doğal bir toplum kavrayışını benimser. Ona göre toplumsal düzen ancak egemen gücün sağlayacağı kurallar yoluyla gerçekleşir. Ama böyle bir geçişin sağlanması için kurallara boyun eğilmesi gerekmektedir. İtaat sağlanmadan toplumsal düzenin sağlanamayacağı açıktır. İtaati temellendiren neden gerçekte toplumsal düzeni de temellendirmektedir. O halde itaat nedir? ([akt.] Sunar,1999:66) İtaat egoist, çıkarına düşkün, arzuların peşinde sürekli koşmakla meşgul bir modern bireyin kendi kendini yönetememe yetisinin bir sonucu olarak koşulsuz bir biçimde bir iktidar merkezi olan devlete boyun eğişidir. Siyaset hiyerarşik ve bürokratik bir organizasyon olan devletin karar alıcı ve uygulayıcı yönüyle özdeş olduğundan siyasette de aslolan bu itaat ve boyun eğiş olur.

Hobbes'un bu devlet ve siyaset özdeşliği, esasında onun bilimci yaklaşımına dayanır. Çünkü Hobbes'un bununla bir siyaset bilimi yarattığı su götürmez. Siyaset teorisi, Hobbes'un bilimsel ilkeler üzerine kurulmuş tüm kapsamlı bir felsefe şeklinde düşündüğü sistemin sadece bir bölümünü meydana getirmektedir. Bu materyalist bir sistemdir. ([akt.] Sabine,1969:137) Maddi bir temeli olan bu materyalist kavrayışında Hobbes'a göre insan doğasının iki ilkesi vardır. Bunlar arzu ve akıl'dır. Akıl, insanlara doğaya zıt bir dağılımdan uzak durmayı öğütler. Buna karşılık, arzu diğerlerinin istediğini kendi payına elde etmeye zorlar ve böylece insanları birbirine düşürür. İnsan, Hobbes'un kötümser yaklaşımının da bir ürünü olarak bu arzuların onlardaki baskınlığından dolayı egoist, a-sosyal ve düpedüz açgözlü ve saldırgandır. ([akt.] Sabine,1969:144-145) Hobbes'un açıklamasındaki bu insan tanımı, kendi doğal çıkarlarının peşinde koşan özgür ve eşit bireylerin dünyası, kendi kendini bozguna uğratan bir dünyadır. ([akt.] Barber,1995:40) Buradaki Hobbesçu insan kavrayışı kavgacı bir karaktere de sahiptir. Hobbes'a göre insan doğasında üç temel kavga nedeni bulunur. Birincisi rekabet; ikincisi, güvenlik; üçüncüsü de şan ve şereftir. Birincisi, insanları kazanç için; ikincisi güvenlik için; üçüncüsü ise şöhret için mücadeleye iter. Birincisi, başka insanların kişiliklerine, karlılarına, çocuklarına ve hayvanlarına egemen olmak için şiddet kullanır. İkincisi, kendilerini korumak için ve üçüncüsü de kendi kişiliklerine yönelik olarak doğrudan doğruya veya hısımları, arkadaşları, milletleri, meslekleri veya adları dolayısıyla bir söz, bir gülümseme, farklı bir görüş ve başka bir aşağılama işareti gibi küçümsemelere karşı şiddet kullanır. Böyle bir durumda Hobbes'a göre, devlet olmadıkça, herkes herkese karşı daima savaş halindedir. Bundan

şu açıkça görülür ki, insanlar hepsini birden korku altında tutacak genel bir güç olmadan yaşadıkları vakit, savaş denilen o durumun içindedirler ve bu savaş herkesin herkese karşı savaşıdır. ([akt.] Tunçay,2002:211) Bu durumda, kolektif iktidar ve egemen yürütme olmaksızın -“kılıç” olmaksızın- akitler sadece sözde kalır ve hiçbir güvenlik garanti etmez. Aklın ve iyi niyetin, yardımseverliğin ve özgeciliğin başaramadığını, korku ve korkuların sömürdüğü tutkular kolaylıkla başarır. Korkunun bu tür tasvirini ilk sunan Hobbes'un kendisiydi. Hobbes'a göre, “Adalet, eşitlik, ılımlılık, merhamet gibi doğal yasaların kendileri, onları yerine getirecek bir iktidardan duyulan korku olmaksızın, bizi tarafsızlığa, kibre, intikama ve benzerlerine götüren doğal tutkularımıza aykırıdır. ([akt.] Barber,1995:40) İktidar ve ondan duyulan korku olmaksızın toplumu bir kargaşaya sürükleyen insana içkin açgözlülük, kibir, intikam, hırs vb. itkilerin yol açtığı bu düzensizlik halinde bir iktidar merkezi olarak devletin temel işlevi bu düzensizliği ortadan kaldırmaktır. Bunu, oluşturduğu kendi egemen kuralları aracılığıyla gerçekleştirir. Yurttaşlar açısından bu kurallara itaat etmek de onların en temel görevidir. Çünkü devletin nihai amacı ve hedefi bireysel güvenliği sağlayarak onu garanti altına almaktır. Topluma bir düzen getirerek Hobbes, kötümser yaklaşımının ürünü olan savaşçı modern bireyin mutlu ve huzurlu bir yaşam sürmesini sağlamayı amaçlar.

Machiavelli ve Hobbes'un iktidar temelinde devletle özdeş bu siyaset kavrayışı, doğal toplum kavrayışının bir gereğidir. Bu John Locke'un siyaset teorisinde de görülür. Locke, insanın bilgisinin boş bir yüzey (tabular rasa) olarak betimlenen zihin üzerinde deneyimlerin yazılmasıyla oluştuğunu söyleyerek bilginin tümüyle ampirik temelli olduğunu kabul etmesiyle pozitivist siyaset bilimi anlayışına yakındır. ([akt.] Köker,1998:42) Bunun bir sonucu olarak Locke, ilk elde devletsiz bir toplum yaşamının olamayacağını söyler. Bunun olamayacağını da çizeceği doğal toplum tarifine dayandırır. Locke'a göre, insanlık doğa durumunun bütün imtiyazlarına rağmen içinde buldukları kötü şartlarla, başkalarının ihlallerini cezalandırmada her insanın sahip olduğu gücün düzensiz ve belirsiz uygulamasıyla maruz kaldıkları olumsuzluklar nedeniyle hemen (sivil) topluma girmek zorunda kalmışlardır. Böylelikle devletin kanunları altına girip mülklerini, hayatlarını, özgürlüklerini ve mülkiyetlerini korumuşlardır. (Locke,2002:13) Burada devlet, başkaları tarafından o toplumun üyelerinden herhangi birine verilen zararları cezalandırma gücüne (savaş ve barış gücü) sahip olduğu kadar o toplumun üyeleri arasında işlenen pek çok saldırının hak ettiğini düşündükleri cezayı belirlemek için bir güce de (kanun koyma gücü) sahiptir; ve bunların hepsi o toplumdaki üyelerin tamamının mülkünü mümkün olduğunca korumak içindir. (Locke,2002:75) Devlet, şiddet tekeli elinde bulunduran ve bunu çeşitli aygıtları aracılığıyla uygulayan bir örgütlenmedir. Siyasetin bu tür bir örgütlenme biçiminde ontolojik temeli doğal bir toplum olarak tarif edilen ekonomik ihtiyaçlar, istekler ve çıkarlarla örüntülü olan (sivil) toplum kavramsallaştırmasıdır. Bu toplum kavramsallaştırması siyasetin iktidar aracı olan devletin de temelidir. Locke'a göre, devletin varlığının nedeni ya da yönetimin varlığının amacı üç tanedir. Bu üç neden ya da amaç

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

doğa durumunun üç kusurunu giderici olarak işlev görmektedir. Bunların ilkinde devletin ya da hükümet olmanın amacı, mülkiyetin, insan hayatının, özgürlüğünün ve mülkünün doğa durumundan daha iyi korunmasıdır. Devletin varlığının ikinci nedeni ya da yönetmenin ikinci amacı, ortak ve tarafsız bir yetke olması gereğidir. Üçüncü neden ya da amaç da, cezalandırma ve icra gücünün gereğidir. (Locke,2002:14) Oysa doğa durumunda bunları sağlayacak birçok şey eksiktir. Siyasal toplum ve bunun örgütlü hali doğa durumunda olması gerekenlerin yokluğu nedeniyle kurulur. Ancak temelde siyasetin bu modern formüle edilme biçimi, varlığını (sivil) toplumun varolma biçimine borçludur. Bu toplumun tarifini en iyi şekilde Hegel yapar. Hegel'e göre, bir burjuva toplumu olan (sivil) toplum bir yandan bireysel, özel çıkarların, bencil arzuların ve ihtiyaçların savaş alanı konumunu sürdürürken, diğer yandan ekonomik üretim ve ilişkilerin, çelişkilerin ve mücadelelerin alanıdır.([akt.] Yetiş,2003:38-39) Marx'ta da bu toplum kavramsallaştırımının aynen kabul edildiği görülür. Marx da (sivil) toplumu özünde bir çelişkiler, mücadeleler ve çatışmalar alanı olarak tanımlarken bunun temelinde ekonomik üretim ve üretim ilişkilerinin yattığını söyler. Hegel ve Marx'ın bu toplum kavramsallaştırımı önemli benzerlikler taşısa da iş devlet, siyaset ya da siyasal alana geldiğinde durum değişir. Her iki düşünürünün de öncelikleri farklılaşır. Ancak siyasetin modern ve pozitivist kavranışı ve onun ontolojik temeli her iki düşünürde de değişmez.

Siyaset bilimi temelli bu politik kavrayış ve bu modern siyasal kavrayışın öncüsü Machiavelli'nin siyaset(devlet)/-sivil-toplum ikiliği, birbirinden değişik yönleriyle sosyal bilimlerdeki birçok farklı gelenekte ve bu gelenekler içerisinde bu ikiliğin öne çıkan temsilcileri olan Hegel, Marx ve onun ardıllarına kadar uzanan birçok farklı perspektifte çok açık bir şekilde görülebilir. Gelinek nokta itibarıyla mesela K.Marx'ta onun devlet hakkındaki görüşleri, düşüncesinin ve eserinin başlangıçlarından ve Hegelci hukuk ve devlet felsefesini eleştirmesiyle birlikte oluşmaya başlar. Marx, burada Hegel'e karşı çıkarak, insanın özünün siyasal değil toplumsal olduğunu ortaya koymaya çalışır. Onun açısından devleti, toplumsal ilişkiler(bu ilişkilerin, sınıf mücadelesine yol açan çelişmeleri) açıklar; yoksa Hegel'de olduğu gibi, devlet bunları açıklamaz. ([akt.] Lefebvre, 1996:111) Bu yüzden Marx, Hegel'in Devlet Öğretisinin Eleştirisi isimli metinde Hegel'in devlet ve sivil toplum(yani ekonomik yaşam) arasındaki ilişkiye dair sunduğu düşünceleri spekülasyon felsefenin tipik bir örneği olmakla eleştirmiş ve ona şiddetle karşı çıkmıştır. Çünkü Hegel için sivil toplum maddi ihtiyaçların bir alanı iken, devlet maddi çıkar çatışmalarının çözüme kavuşturulduğu daha yüksek bir mantık alanıdır. Marx ise, devletin değil sivil toplumun, bir türsel varlık olarak insanın gerçek yaşamının varlık alanı olduğunu; ve devleti yöneten "mantığın", insanın gerçek ilişkilerini tersyüz edilmiş bir biçimde ortaya koyduğunu iddia eder. Ona göre, devlet bürokrasisi, bırakın maddi çıkar çatışmalarının rasyonel aracı olmayı, insanın gerçek varoluşu üzerinde baskı uygulamakta olan bir güçtür. ([akt.] Fernbach,2004:19) Bu sebeptendir ki, devlet-toplum ikiliğini doğrudan toplumsal ilişkiler bağlamında incelemek Marx'ın benimsediği yöntemin temel bir ilkesidir.

Marx, (sivil)toplumun maddeci bir açıklamasını hedefler. Sivil toplumu, artı-değer sömürsünün gerçekleştiği, sınıfsal bölünmelere göre biçimlenen bir alan olarak betimler. Marx'a göre, sivil toplum ile devlet arasındaki ilişkilerde hangisinin belirleyici olduğu sorunu, Hegel'in çözüm girişiminde gerçekliğin sunduğu karmaşık görünümün, tersine çevrilmiş bir biçimde ele alınmasıyla ortaya konur. Hegel'in modelindeki haliyle, evrensellik uğrağı olarak betimlenen devlet, sivil toplum karşısında belirgin bir üstünlük ve (bu üstünlüğün göstergesi olmak üzere) belirleyicilik yeteneği kazanmaktadır. Oysaki, (Marx'a göre) nesnel gerçeklikten hareket edildiğinde, iki alan arasındaki ilişkilerin gerçeğe uygun betimlemesine, burada açıklanan konumlandırma işleminin tersine çevrilmesi ile ulaşılabilir: Burada belirleyici olan, devlet değil sivil toplumdur. ([akt.] Yetiş,2003:40-41) Marx'ın ve dolayısıyla Marksizm'in gözünde, tüm toplumların başlıca sorunu, insanlıkla doğa arasındaki savaşımdır. Her tür toplumun varlık ve gelişiminin temel koşulu bu savaşım olduğuna göre, tüm toplumsal yaşamın başlıca belirleyicisi iktisadi etmendir. Toplumsal yapılar bu savaşım tarafından biçimlendirilirler. ([akt.] Eroğul,1990:15) Devlet bu toplumsal yapılar içerisinde öncelikli bir konum teşkil eder. Bunu Marx'ın yer yer çalışmalarında ve onun ardılları olan takipçilerinin Marx ve Marksizm ile ilgili öne sürdükleri görüşlerde açıkça görülür. Marx'ın ve dolayısıyla Marksistlerin bu son çıkarımı tamamen pozitivist bir karaktere sahiptir. Marx da kendinden önce varolan o yoğun ve taşınmaz bir yük haline gelen pozitivist ağırlığı üzerinde yüklü bir miktarda taşınmasından dolayı pozitivistin doğal toplum kavramsallaştırmasını kullanarak siyaseti, devlet olgusu adı altında bürokratik ve kurumsal baskıcı bir aygıt indirger. Bunun sonucu Marx'ın bu tutumuyla birlikte Marksizm içinde giderek genişleyen ve büyük bir güce ulaşan pozitivistin etkisiyle ortaya çıkan pozitivist bir Marksizm olur. Bu pozitivist Marksizm temelde toplumbilim alanında olmakla beraber diğer disiplinler alanlarda da büyük bir etki yapar. Marksizmin bu türüne içkin belirleyicilikler yaklaşımının ürünü altyapı(temel)-üstyapı metaforu, determinizm ilkesi ve ekonomizm fikrinin temel uzantısı olan bu ikiliklerin gerek iktisat, sosyoloji gerekse de siyaset bilimi gibi pozitivist karakterli disiplinlerin içindeki farklı bakış açıları, perspektifler veya değişik ekollerden gelen grupların modern toplum incelemelerinde yerleşiklik kazanan temel yönetsel bir yaklaşım olduğu görülür.

Machiavelli'den Marx'a kadar siyasetin bu şekilde devlet ile olan özdeşliğinin temelinde tamamen ekonomik bir temelde kavranan doğal toplum anlayışı yer alır. Bu aynı zamanda modernliğin akıl/beden, ideoloji/ekonomi, kültür/toplum, kent/kır... gibi ikiliklerinde olduğuna benzer modern bir ikilik olan sivil toplum/devlet ikiliğinin bir sonucudur. Bu ikilikte sivil toplum bireyin tüm özel yaşamı, ilişkileriyle birlikte temel ekonomik üretim ve ilişkiler alanı iken, devlet siyasal örgütlenmenin ve ilişki biçimlerinin alanı olarak tanımlanır. Pozitivist bir karaktere sahip bu modern kavrayış, modernlikle birlikte gelişen çoğu düşünce ve fikir akımlarına da (liberal, marksist, anarşist... vs.) egemen olmuştur. Siyaset, toplumun modern ve pozitivist kavranışında baskın olan doğal toplum modeliyle biçimlendirilen bir form olurken, bu modelin kabul gördüğü birbirleriyle

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

benzer yönelime sahip olmayan çeşitli fikir akımlarının aynı çıkarıma sahip olması da olağan bir durumdur. Bu doğa bilimlerinin gelişimiyle birlikte bilimin yükselişi ve egemen konumuna bağlanır. Sosyal bilimlerin de bir bilim olma hevesi içerisinde doğa bilimlerinin yöntemini benimsemesi ve takip etmesi ve bunun bir sonucu olarak pozitivist sosyal bilim alanında kurduğu hegemonya ve baskın konum, ister istemez bu çeşitli modern fikri akımları da aynı kalıba sokar. Böyle bir kalıp, siyasetin pozitivist kavranışı ekseninde bu düşünce akımlarını da kapsamına alır. Siyasetin bu pozitivist kavranışı bu kalıp içinde şekillenir ve diğer düşünce akımlarına sirayet eder.

2. Pozitivist Siyasetin 'İktidar Ahlakı'

Pozitivistin öncüsü Auguste Comte'un ünlü "öngörmek için bilgi, iktidar için öngörmek" deyişi pozitivistliğe iktidar hevesini tamamen ortaya çıkarır. ([akt.] Köker,1998:28) Comte'un bu ifadesi aynen pozitivist bir siyaset yaklaşımında da geçerlidir. Ancak iktidar temelinde bu tür pozitivist siyasetin 'iktidar ahlakı'ndan söz ederken böyle bir siyasetin öncüsünün Machiavelli olduğunu düşünerek böyle bir siyasette hiçbir surette bir ahlaki temel olamayacağı düşünülmemelidir. Bu tür bir siyasetin ahlaki bir temeli bulunmaktadır ve bu temel de belli bir ontolojiye sahiptir. Siyasetin bu ahlaki temelini, pozitivist siyasetin ontolojik varlığı sağlar. Bu ontolojik temelde siyaset, modern sivil toplumun bir doğal toplum suretine büründürülerek çelişkilerin, mücadelelerin ya da çatışmaların, bir Hobbes'ta olduğu gibi o 'savaş hali' durumunun bir çıktısı olarak bir iktidar merkezi olan devletle eşlenir. Pozitivist ekonomi temelli bir doğal toplum tasarımı çerçevesinde bencil, çıkar düşkünü ve arzularının peşinde koşan egoist bir bireyin varlığı temelinde toplumu çıkar çatışmalarının, mücadelelerin ve çelişkilerin geçtiği bir yer olarak biçimlendirerek siyaset, bu toplumun gece bekçisi statüsüne indirgenir. Bu statüdeki siyaset, bürokratik ve hiyerarşik bir konuma sahip olan devletin profesyonel yöneticileri aracılığıyla düzeni sağlamak anlamına gelir. Pozitivist siyasetin varlık koşulunda bu vardır. Ancak siyasetin bu ontolojik temelinde son haliyle bir iktidar yatar. Siyaset, iktidar kavramından ayrılması mümkün olmayan bir toplumsal olgular ve süreçler alanını ifade eder. (Köker,1998:130) Yani pozitivist siyaset kendini bir iktidar biçimiyle temellendirir. Böyle bir iktidar yönelimininse hiçbir ahlaki temeli olmadığı savunulamaz. Bu yönelimin bir ahlaki temeli vardır ve bu temel de iktidar dediğimiz mekanizma sağlar. Bir başka deyişle de iktidar kendini var edebilmesi için yalnız güce ve şiddete dayanamaz; bu iktidara kabul ve onay veren, ona rıza gösteren baskı ve şiddetin dışında çeşitli destekleyici mekanizmalar olmalıdır. Bu din olabilir, milliyetçilik olabilir, çıkarların uyumu olabilir ya da belirli bir ideoloji olabilir ama bunların ötesinde iktidarın varolmasını sağlayan bir ahlaki temel ve normlar da vardır. Böyle bir ahlaki temel ve normlar dizgesinde yöneten tarafında hiyerarşiyi esas almak, iktidarı ele geçirmek ve korumak, gücü elde etmek ve gerekirse bunlar için Machiavelli bir siyaset anlayışı doğrultusunda varkalabilmeyi başarmak için iyi

olmamayı öğrenmek, günün gereklerine göre hareket etmeyi bilmek, katı ve sert olmak, gizliliğe yönelimli olmak, kendi iktidarına karşı olanları kontrol etmek, denetim altına almak ve hatta onları alt etmek varken; yönetilenler tarafındaysa böyle bir iktidara boyun eğmek, koşulsuz itaat göstermek ve karşı koymamak, varolan yöneten-yönetilen şeklindeki bir hiyerarşiyi benimsemek ve içselleştirmek temel ahlak şekillendiricileri olur.

Pozitivist siyaseti bu yüzden gerek Machiavelli'nin bu modern siyasetin öncüsü olması dolayısıyla gerekse de bu siyasetin "bilimci" duruşu nedeniyle ahlakdışı bir forma sokmak ancak gerçekdışı bir girişim olabilir. Çünkü pozitivist siyaset, kendine temel bir gerçeklik kazandıran varlığı ve pratikleriyle bunu temelsiz kılar. Bu nedenle pozitivist bir siyasetin ahlaki bir forma ve temele sahip olmadığını söylemek yersizdir. İktidar ahlaki olarak ifade edebileceğimiz bu ahlaki temelde kendisini bir norm olarak ortaya koyan ilk şey, Machiavelli'nin Hükümdar adlı eserinde yönetenlere atfen söyledikleridir. Böyle bir eğilimi yansıtan iktidar olarak siyaset tasavvurunda, siyaset her şeyden önce Makyavelci bir siyaset anlayışı doğrultusunda iktidarın nasıl kazanılacağı, muhafaza edileceği ve nasıl kaybedilmeyeceği şeklinde bir eylemler alanı olur. Öyleyse, varkalabilmeyi sürdüren bir hükümdarın iyi olmamayı da öğrenmesi, günün gereklerine göre hareket etmeyi bilmesi gerekir. (Machiavelli,2002a:100-101,110-111) Nitekim, siyasetin Aristotelesçi anlayışına uygun olarak, insanın özünü gerçekleştirdiği bir proxis parçası olmaktan çıkması sürecinde ilk adımı atan Machiavelli'nin temel eseri olan Hükümdar'ın iktidarın nasıl ele geçileceği, korunacağı ve kaybedileceği sorunları üzerinde yoğunlaşması ve iktidarı ele geçirebilecek kişinin bu "siyaset zenaatı'nı yürütebilmesi için sahip olması gereken niteliklere eğilmesi bu bakımdan son derece açıklayıcıdır. (Machiavelli,2003:29-30, Machiavelli,2002b:20-21, Köker,1998:88) Bu noktada siyaseti tamamen tehditlerin bir ürünü olan iktidar ve sosyal düzen arayışı olarak gören modern gerçekçileri Makyavelci geleneğin mirasçıları olarak görmek yanlış olmaz. (Barry,2003:98) İktidar etrafında şekillenen bir siyaset zemininde yönetici olan ve/veya olacılara önemli tavsiyelerde bulunan Machiavelli'nin gerektiğinde yöneticinin iktidarı kazanmak ve sürdürmek için zalim ve korkutucu olabileceği, kendisini olduğundan daha farklı gösterebileceği, verdiği sözleri tutmayabileceği, gücünü sürekli artırabilme peşinde koşabileceği ve bunun için de her yola başvurmasının olanaklı olduğu şeklindeki iktidar yönelimli ahlaki normları, iktidara varlık kazandırırken onun ahlaki temeli de olur. (Machiavelli,2002a:102-103,105,110-111) Machiavelli, zaman zaman ahlaksız görülüp küçümsenir; fakat, ona göre "korkulmak sevilmekten daha iyidir... Çünkü sevgi, insanlar bencil olduğundan, amacına ne zaman hizmet ederse kırılan bir yükümlülük zincirine bağlıdır; ama korku, asla başarısızlığa uğramayan bir ceza ürküntüsüyle korunur" şeklinde akıl yürüttüğünde çok iyi bir önliberal mantık geliştirmiştir. İnsanlar aydınlanmış önkıardan hareketle de yönetilmeye razı olabilirler [böylece başkaları da kısıtlamalara tabi olabilirler], fakat bu yönetime sırf korkudan [ceza ürküntüsü] dolayı itaat ederler. (Machiavelli,2002a:105,106-107, Barber,1995:41).

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

İktidarın gerçek anlamıyla bir iktidar olabilmesi ve bunu göstermesi için bunu gerektiren ahlaki normların bir sonucu olarak itaat etmek de gereklidir. Bu itaati koşulsuz ve önkoşulsuz bir şekilde totaliter ya da otoriter toplumlardaki varlığıyla düşünmememiz gerekir. Burada daha çok bir 'baştaçı' etme durumu vardır. Bunu Hobbes'un o 'savaş hali' toplumunu zihnimize şayet hayal edersek nedensiz olmadığı görülür. Çünkü böyle bir toplumda kendimiz ve sahip olduğumuz her şey tehlikededir. Bunun için de temelde baskıcı bir güç olmakla beraber etkin bir yönlendirici olan elit bir örgütlenme tarzı olan iktidar aracı olarak devletin varlığı zorunludur. Devlet, farklı tarihselliklerde, farklı toplum yapılarında ve bu toplumlarda geçen süre zarfında birçok değişik forma girebilir. Ancak devlet en nihayetinde modern anlamı içerisinde baskıcı bir güç ve Weber'in ifade ettiği gibi "şiddet tekeli" içinde barındıran bir aygıttır. Devlet, yönetilenlerin itaatsizliğine karşı etkin bir biçimde işleyen bir örgütlenme biçimidir. Nitekim, Max Weber, devletle ilgili olarak yapmış olduğu ünlenmiş tanımında bir siyasal kurum olarak devletin başlıca özelliğinin şiddeti bir araç olarak kullanma yetisine sahip olan bir örgütlenme olduğunu vurgulamaktadır. Bu örgütlenme Weber'e göre, devletin sınırları içerisinde egemenliğini sürdürebilmesinin vazgeçilmez ve olmazsa olmaz nitelikteki aracı olan, amaca uygun eğitim görmüş ve uzmanlaşmış kamu görevlilerinden oluşan bir bürokrasidir. ([akt.]Vergin,2003:24-25) Bürokratik bir yönetim olarak tarif edilen bu aygıt, sosyolojik teorilerde merkezi bir mesele olarak karakterinin anlaşılması ve modern toplumun merkezi bir fenomeni olarak tanımlanır. (Beetham,1989:15) Bu aygıt profesyonel bürokratları aracılığıyla modern biçimiyle hem karar alıcı hem de uygulayıcı etkin bir örgüttür. Burada şu soru sorulabilir: Böyle bir örgüte itaat etmemek, onu baştaçı kılmamak mümkün müdür? Sonunda verilmesi gereken bir yanıt, hemen şimdi verilebilir: Hayır, mümkün değildir. Çünkü modern pozitivist içerimiyle siyasetin ontolojik temelinde her zaman için doğal bir örüntüsü olmakla beraber bunun yansıması olan (sivil) toplumun tehlike dolu, düzensiz, anarşik yapısı ve çeşitli güç mücadelelerinin, çelişkilerin, kargaşaların, karışıklıkların yer aldığı antagonist bir formu vardır. Bu tür bir toplum formunda yalnız ve güçsüz modern bireyin hayatı pahasına itaat etmemesi söz konusu olamaz. Hobbes'un o 'savaş hali' durumu bunu bireylere şart koşar. Bundan dolayıdır ki modern toplumun yalnız ve zayıf olan bireyinin bu güç karşısında boyun eğmemesi düşünülemez. Modern bireyin boyun eğişinin bir gereği ve sonucu olan ve onu cismanileştiren bir iktidar merkezi olarak devlet, kurumsal ve işlevsel yönden siyaset ile o kadar kaynamıştır ki bu ikisi birbirine özdeş olarak görülmektedir. Bu özdeşlikte bireyin itaat etme zorunluluğu, hem bunu gerektirir hem de tamamlar. Bireyin bu itaat etmeye yönelişiyle politik etkinlik ile devlet idaresi kavramları teori ve uygulamada birbirleriyle o kadar karışmıştır ki, "siyaset" sözcüğü günümüzde kitlelerin yerini pratik amaçlar yüzünden almış olan politikacıların yaptığı "sanat" anlamında kullanılmaktadır. Ancak devletin kitleleri tarih içinde bu biçimde depolitize edip kurumsal açıdan dağıtması anlamsız bir ideolojik garabettir; böyle bir dünyada "politik etkinlik", politik gladyatörlerin alışılmamış derecede

sessiz ve neredeyse boş bir arenada yaptıkları sonu gelmez bir –iktidar- savaş şeklini almıştır. (Bookchin,1999:89)

Bir iktidar merkezi olan devlet formunda pozitivist bir siyaset tasarımının bu 'iktidar ahlakı' yalnızca onun en belirgin yönelimini temsil eden itaat etme mantığında görülmez. Pozitivist siyaset bu ahlakı yöneten-yönetilen ayrımında da yapılaştırır. Siyaset, iktidar kavramından ayrılması mümkün olmayan bir toplumsal olgular ve süreçler alanını ifade ettiği için, iktidar kavramının içerdiği yöneten-yönetilen ayrımının tüm beşeri ilişkilere nüfuz edici niteliğini ve baskıcı eşitsizlikçi potansiyelini de bünyesinde barındırmaktadır. (Köker,1998:130) Bu modern siyasetin kurucusu Machiavelli'de olduğu gibi bir tarafta halk, diğer tarafta yönetenler şeklinde karakterize edilebilir. Ya da bir yanında devlet, diğer yanında bireylerin toplamından ibaret olan (sivil) toplum yer alır. Bu siyaset formu sahip olduğu bu ayrımı yapılan modern ikilikler olan akıl/beden, ekonomi/ideoloji, kültür/toplum, kent/kır... vs. ikiliklere benzer olan devlet/(sivil) toplum ikiliğine borçludur. Bu ikilikte devleti temsil eden yöneticilerin her zaman için yönetilenler karşısında bir üstünlüğü vardır. Yönetilenler, bu üstünlükten dolayı yöneticilerine her zaman bağımlı olmak zorundadırlar. Çünkü seçmiş oldukları yöneticileri karşısında bir seçmen olarak seçim dışında hiçbir etkin güçleri yoktur. Yönetenlerin düşündükleri, söyledikleri ve yaptıkları tüm şeylere boyun eğmekten başka çareleri bulunmaz. Böyle bir siyaset anlayışına en gerçekçi eleştirel yaklaşımı da Rousseau sunar. Rousseau bu ayrıma karşı çıkar. Ona göre egemenlik hangi nedenlerle başkasına devredilmez ise aynı nedenlerden ötürü de temsil edilemez; asıl olarak genel istençten oluşur ve istenci temsil etmek olanaksızdır. Ya kendisidir ya da başka bir şey; ikisinin ortası olamaz. Dolayısıyla da halkın vekilleri onun temsilcisi değildirler, olamazlar da; olsa olsa geçici, özel işlerini yürütmekle görevli olabilirler ve sonul hiçbir karar alamazlar. Rousseau açısından mesela bu durumdaki İngiliz halkı kendini özgür sayıyorsa da çok yanılıyor; o, ancak parlamento üyelerini seçerken özgürdür; bu üyeler bir kez seçildi mi artık bir köledir, bir hiçtir o. (Rousseau,1999:150-151) Bu yüzden J.J. Rousseau bir yönetim anlayışını ve bu anlayış sonucunda toplumun emredenler ve itaat edenler şeklinde ikiye ayrılışını reddetmekle işe başlar. Çünkü Rousseau'ya göre böyle bir siyaset anlayışı eşitler arası bir ilişkiyi yansıtmamaktadır. Siyasetteki bu hiyerarşik yapılanma bir yöneten ve yönetilen ayrımının da sonucunda yönetilenler üzerinde bir güç ve tahakküm kurmaya yol açar. Bir anlamda siyasetin bu elitist ve seçkinci formu siyaseti de hegemonya kurmayla özdeşleştirir. Bu noktada Rousseau'nun büyük bir etkisi altında kalan H. Arendt da böyle bir siyaset anlayışını siyasetten kaçma olarak yorumlar. Arendt' a göre de yönetim fikrinin karşısına otorite fikri getirilmelidir. Yönetimin tersine, otorite, temelde eşitler arası bir ilişkidir, ki bu eşitlerin herbiri eyleme önyak olur ve ardından da bu eylemi gerçekleştirmesine yardımcı olabilecek taraftarlar arar. ([akt.] Anthony De Crespigny-Kenneth R. Minogue,1981:227) Rousseau ve Arendt'ın bu reddedişinin temelinde siyasetin hiyerarşik yapılanması ve 'yönetim' algılayışının merkezinde olan devlet olgusu yatar. Siyaset, elbette, devlet

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

idaresi anlamına gelmez; ama bugün "siyaset" sözcüğünü ne yazık ki devlet idaresi yerine kullanıyoruz. Yurttaş sözcüğü de "seçmen" anlamına gelmez; fakat yurttaş da bu kategori içerisine girer. Devlet idaresi, devletle ilgili işlerle uğraşır: Bir otorite tekeli uygular; yasal ve düzeni sağlayıcı organlar yardımıyla, toplumu yönlendiren mekanizmanın bütün denetimini elinde tutar; profesyonel parlamenterlerin, orduların, polis güçlerinin, bürokrasilerin ve yardımcı rol oynayan avukatların, öğretmenler ve teknisyenler gibi diğer profesyonellerin yardımıyla toplumu yönetir. (Bookchin,1999:307) Ancak modern siyasetin bu pozitivist formunda yönetilen konumunda sadece bir seçmen olarak yer alan yurttaş bu konunun pasifliği nedeniyle bu bağımlı konumunu yerleşik kılar. Bu bağımlı konumunda yurttaş, her zaman için yöneticilerine itaat etmekle yükümlüdür.

Pozitivist siyaset, bu iktidar ahlakı formunu liberal-temsili demokrasi yapılanmasıyla da başat kılar. Bu demokrasi formunda da dolaylı bir biçimde bir itaat etme ya da bağımlı olma konumu yatar. Seçmen olarak yurttaşın pasif konumunun bu demokrasi biçiminde nasıl yerleşiklik kazandığı düşünülürse şayet bu durumun yeniden keşfine gerek olmadığı görülür. Modern pozitivist siyasetin bu iktidar temelindeki hiyerarşik yapılanması bir anlamda Rousseau'ya göre inşa ettiğimiz temsil sisteminin sonucunda oluşmaktadır. Temsil sistemi, siyasetin bu elitist karakterini yansıtan hiyerarşik yapılanmanın da temelinde yatan etken olmaktadır. Temsili sistemde yurttaşlar sadece kendi yöneticilerini seçmekle sorumludurlar. Yurttaşlar, kendi yöneticilerini seçtikten sonra bir kenara çekilirler ve artık yönetim işini seçtiği temsilcilerin tüm yetkilerine bırakırlar. Avrupa liberalizminin kurucularından Benjamin Constant'ın iddiasına göre, hiçbir modern halk özel varoluşunu antik demokrasinin talep ettiği şekilde siyasetin gereklerine tabi kılmaya ciddiyetle ve kararlılıkla gönüllü olmaz; çünkü modern topluluklar için özel hayattaki yararların kamusal hayattaki yararlar göre önceliği vardır ve olmalıdır. Halk egemenliğinin "temsili" biçiminin, yani vatandaşların özel alanlarına sınırlı ve koşullu müdahale gücüne sahip temsili hükümet uygulamasının, modern koşullara uygun olan egemenlik biçimi olmasının nedeni, işte budur.([akt.]Geuss,2007:24) Bu değerlendirmesini modern siyaseti temellendirmede kullanılan genel ve özel çıkarlar açısından yaklaşan Benjamin Constant göre, genel çıkar şüphesiz özel çıkarlardan farklıdır ama hiçbir şekilde onlara karşıt değildir. İnsanlar her zaman birisi diğerlerinin kaybettiği kadar kazanabilecekmiş gibi konuşurlar fakat genel çıkar sadece çıkarların birleşiminin bir sonucudur. Ve yalnızca, bir beden parçalarından farklı olmasındaki gibi, benzer bir şekilde onlardan farklılaşır. Siyasal bütünü oluşturan da bu -içerisine bölgesel çıkarlar da dahil olacak şekilde- bireysel çıkarlardır. Kamusal-özel ayrımını, siyasal ve ekonomik olanın birbirinden ayrılması ve özellikle ekonominin siyasal yapıdan özerkleşmesi ile birlikte (özel)mülkiyet ekseninde bu konuyu tartışan Constant için bu ayrıma koşut olan liberal siyasal haklar da özel mülk sahiplerinin yetkilerini devretmede iyi bir nedendir. (Constant,2002:205-213) Dolayısıyla B. Constant, liberal siyasal haklar ve (özel)mülkiyetin varolmasını sağlayan özerk bir ekonomi ile birlikte,

Özgür O. Erden

modern yaşamdaki özel ve kamusal varoluş arasındaki bu bölünmeyi ve bu iki alanın her biriyle bağlantılı değerlerin görece konumlarını kavramanın, modern dünyada siyaseti anlayabilmenin önkoşulu olduğuna inanır. (Constant,2002:201,213,221; Geuss,2007:24).

Modern siyaseti anlama ve somut kılma noktasında genel/özel çıkarlar veya kamusal alan/özel alan ayrımı temeldir. Çünkü bu tür ayrımlar, yöneten/yönetilen ayrımına paralel bir şekilde temsilci/seçmen şeklindeki ayrımlarla koşuttur. Bunun bir sonucu olarak, aslında yurttaş olmanın ne demek olduğunu da unuttuk; yurttaş kavramını giderek artan bir biçimde “seçmen” kavramı ile bir tutmaya başladık; daha da kötüsü, yurttaş statüsünü, bütün gücü elinde tutan bir devletin ve “seçtiğimiz” temsilcilerin bize sağladığı mal ve hizmetlerin edilgen alıcıları konumundaki vergi mükellefi seçmenlerin statüsü olarak kabul ettik. Bir zamanlar toplum yaşamının katılımcı boyutunu oluşturan ve toplumun bütün üyelerine açık olan siyaset kavramını, yalnızca otoriteye ağırlık veren devlet idaresiyle karıştırarak alçalttık. (Bookchin,1999:288) Bu durumda, yurttaş pasif bir konumda seçmen statüsüne indirgenerek egemen bir konumda olan temsilcisine boyun eğmesi beklenirken, yöneten de temsilci statüsündeki en üst konumunda bir güç yarışına girilerek iktidarını artırmaya çalışır. Burada pasif bir seçmen statüsüne yerleşen yurttaş, özel alanın bir parçası olarak iktisadi alanda piyasa mekanizmasına, siyasi alanda ise seçim mekanizmasına dahil olur. Bireyler, sırf kendileri için rasyonel oldukları takdirde sistemin yürümesi sağlanmış olmaktadır. Çünkü insanların bir araya gelerek devlet mekanizması dışında bir siyaset arayışına girmelerinin veya bazı şeyleri değiştirmeye yeltenmelerinin ne gereği ne de meşruiyeti vardır. Bu talepler zaten partilerin varlığı ve oy sistemiyle çözümlenmiş durumdadır. (Mahçupyan,1996:127)

Modern siyasetin ontolojik temelini koşullandırdığı bu yapı içerisinde yurttaş her zaman için pasifize edilen seçmen yurttaş konumu nedeniyle temsilcisine olan bağımlı konumundan kurtulamaz. Seçmen yurttaş, seçimler dışında hiçbir etkinliğe ve değiştirme gücüne sahip olmadığı için kendisini yöneten temsilcilerinin kararına itaat etmek zorunda kalır. Bu itaat etme durumu sadece yurttaşın yetkisiz ve güçsüz olan konumunda yerleşiklik kazanan bir zorunluluktan kaynaklanmaz; bu aynı zamanda yöneten konumundaki temsilciye atfen söylenen üstün, egemen, güç sahibi olmakla beraber her şeye kadir olan iktidarını artırmak için onun peşinden koşan güç hırsının baskın bir ahlaki norm olmasından da kaynaklanır. Bu tür ahlaki normlar toplumda en üst derece kabul gören değerler olduğu için bunlara erişen güç sahiplerine de itaat etmek esastır. Yönetenler konumundaki temsilcilerin sahip oldukları güç ve iktidar ve bunu artırma hırsı da sözü edilen itaatkâr konumu gerektirir.

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

Sonuç Yerine

Pozitivist siyasetin ontolojik temelinde iktidar yer alır. Bu siyaset formu kendisini bürokratik ve hiyerarşik bir yapı çerçevesinde örgütlenen bir iktidar merkezi olarak devletle eşler. Bir iktidar merkezi olarak bu devletle olan eşleniğini, modernliğin kurduğu diğer ikiliklerin bir benzeri olan devlet/(sivil)toplum ikiliğinin (sivil)toplum cephesinde yerleşiklik kazanan çelişkilere, mücadelelere ya da karşılıklara düzen ve istikrar getiren bir aygıt olması sağlar. Modern fikrin bir ürünü olarak pozitivist siyasetin hem varlık koşulunu oluşturan hem de modern bakışın siyasete temel kazandıran bu devlet/(sivil)toplum ikiliğinin oluşmasını mümkün kılan unsur ise doğal toplum modelidir. Doğal bir toplum modeli doğrultusunda toplum doğal ihtiyaçların, isteklerin ya da arzuların alanı olmakla birlikte temelde bir üretim alanı ve ilişkilerinin baskın olduğu bir şekilde tarif edilerek egoist, çıkar düşkünü ve arzularının peşinde koşan bireylerin özel alanı olarak kabul görür. Siyaset, devletle olan eşleniğinin bir sonucu olarak bu özel alanın tamamen dışında ama gerektiğinde bu alana müdahale eden düzen sağlayıcı bir aygıttır. Ancak bu aygıt varlığını sadece diğerlerine nazaran sahip olduğu büyük fiziksel güce ve kurduğu şiddet tekeline dayandırmaz. Pozitivist siyaset, ontolojik bağlamında iktidar temelinde biçimlenirken bu tür bir siyaset biçiminin onay ve kabulünü sağlayan ve ona süreklilik kazandıran temel ahlaki kural ve normlar getirir. Bu siyaset formunun iktidar yönelimli bu ahlaki temeli kendini 'iktidar ahlakı' olarak dışavurur. Modern siyasete içkin bir ahlak da diyebileceğimiz bu 'iktidar ahlakı' biçimi, varlığını modern siyasetin varolan eşitsizlikçi ve hiyerarşik temeline borçludur.

Yöneten/yönetilen veya emreden/itaat eden şeklinde ayrımlaşan bu eşitsizlikçi ve hiyerarşik siyasetin egemen bir konumu olarak tamamen iktidar ilişkileriyle örüntülü bir duruma varlık kazandıran pozitivist siyasetin 'iktidar ahlakı', bu hiyerarşi ve iktidar ilişkilerine bir onay ve rızayı getiren, onu meşru kılan ve sürdüren bir ahlaki türdür. Bu iktidar ahlakında bir yandan egemen ve üstün bir konuma sahip yönetenlere zalim ve korkutucu olmaları, kendilerini olduğundan daha farklı göstermeleri ve verdiği sözleri tutmamaları gerektiği salık verilerek iktidar peşinde koşmaları, iktidarı ele geçirme ve koruma çabaları, iktidara süreklilik kazandıran yönelimler içerisinde olmaları söyleniyorken; diğer yandan yönetilenlere de yönetenlere bir üstünlük ve yücelik atfeden iktidar karşısında sürekli bir itaat etme ve boyun eğiş telkin edilir. Pozitivist siyasetin bu tür bir 'iktidar ahlakı' biçimlenmesinde bu siyasetin ontolojik temelinde yatan iktidarın vazgeçilmez sahipleniciliği ve böyle bir iktidarın varlığını mümkün merteye sürekli kılan itaat ve boyun eğiş vardır. Bu durum, siyasetin pratik eylem alanında, bir kör dövüşü misali, azınlık olan iktidar seçkinlerinin kendi aralarındaki iktidar yarışı mücadelesinde ve yurttaşın karar alma mekanizmalarında yer almayan pasif konumunda görülür. Böyle bir eğilimi yansıtan iktidar olarak siyaset tasavvurunda, siyaset her şeyden önce yönetenler cephesinde Makyavelci bir siyaset anlayışı doğrultusunda iktidarın

Özgür O. Erden

nasıl kazanılacağı, muhafaza edileceği ve nasıl kaybedilmeyeceği şeklinde bir eylemler alanı olurken, yurttaş da kendisini siyasete karşı pasifize eden konumuyla bu süreci izlemekle yetinir. Son tahlilde pozitivist siyasetin ontolojik temeli bir iktidar merkezi olarak devlete dayandığı için biçimlendirdiği ahlak da bu devlet örüntüsü altında bu iktidara bağımlı bir şekilde gelişir. Modern bir karaktere sahip pozitivist siyasetin bu iktidar ahlakı, hiyerarşik bir siyaset yapılanması içerisinde yöneten ve yönetilenlere atfen söylendiği şekliyle varolan ast/üst siyaset yapılanmasını koruyucu ve sürdürücü ahlaki norm ve pratikleri aracılığıyla pozitivist siyasetin ahlaki yönelimi olur.

Pozitivist Siyaset İdeolojisinin 'İktidar Ahlakı' Üzerine Bir Not

Kaynaklar

- BAKER, U., 2005, *Siyasal Alanın Oluşumu Üzerine Bir Deneme*, Ankara: Paragraf Yayınevi
- BARBER, B., 1995, *Güçlü Demokrasi: Yeni Bir Çağ İçin Katılımcı Siyaset*, (çev) Mehmet Beşikçi, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BARRY, N. P., 2003, *Modern Siyaset Teorisi*, (çev) Mustafa Erdoğan-Yusuf Şahin, Ankara: Liberte Yayınları
- BEETHAM, D., 1989, *Max Weber and The Theory of Modern Politics*, Cambridge: Basil Blackwell Publications
- BOOKCHIN, M., 1999, *Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, (çev) Burak Özyalçın, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- BROWN, B., 1989, *Marx, Freud ve Günlük Hayatın Eleştirisi*, (çev) Yavuz Alogan, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- CONSTANT, B., 1988, *Political Writings*, (çev) Biancamaria Fontana, Cambridge: Cambridge University Press
- CRESPIGNY, A, MINOGUE, K. R., 1981, *Çağdaş Siyaset Felsefecileri*, (çev) Gülayşe Koçak, İstanbul: Remzi Kitabevi
- EROĞUL, C., 1990, *Devlet Nedir?*, Ankara: İmge Yayınları
- FERNBACH, D., 2004, *Siyasal Marx*, (çev) Murat Akad, İstanbul: Yeni Hayat Yayınları
- KÖKER, L., 1992, *Demokrasi Üzerine Yazılar*, Ankara: İmge Yayınları
- KÖKER, L., 1998, *İki Farklı Siyaset*, Ankara: Vadi Yayınları
- LEFEBVRE, H., 1996, *Marx'ın Sosyolojisi*, (çev) Selahattin Hilav, İstanbul: Sorun Yayınları
- LOCKE, J., 2002, *Sivil Toplumda Devlet: Uygar Yönetim Üzerine İkinci İnceleme*, (çev) Serdar Taşçı-Hale Akman, İstanbul: Metropol Yayınları
- LOURAU, R., 2001, *Bilinçaltında Devlet*, (çev) Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- MACHIAVELLI, N., 2002a, *Prens*, (Çev) Nazım Güvenç, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi
- MACHIAVELLI, N., 2002b, *Floransa'da Komplolar ve Karşı Komplolar Tarihi*, (çev) A. Berna Hasan, İstanbul: Özne Yayınları
- MACHIAVELLI, N., 2003, *Askerlik Sanatı*, (Çev) Nazım Güvenç, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi
- MAHÇUPYAN, E., 1996, *İdeolojiler ve Modernite*, İstanbul: Patika Yayınları

Özgür O. Erden

- RAYMOND, G., 2007, *Kamusal Şeyler-Özel Şeyler*, (çev) Gülayşe Koçak, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- ROUSSEAU, J. J., 1999, *Toplum Sözleşmesi*, (çev) Alpagut Erenuluğ, Ankara: Öteki Yayınevi
- SABINE, G., 1969, *Siyasal Düşünceler Tarihi II*, Yeniçağ, (çev) Alp Öktem, Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları
- SARIBAY, A. Y, ÖĞÜN, S. S., 1999, *PolitikBilim*, İstanbul: Alfa Yayınları
- SUNAR, İ., 1999, *Düşün ve Toplum*, Ankara: Doruk Yayınları
- TUNÇAY, M.(der), 2002, *Batıda Siyasal Düşünceler Tarihi: Seçilmiş Yazılar*, Yeniçağ, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları
- TÜRKÖNE, M. (der), 2003, *Siyaset*, Ankara: Lotus Yayınları
- VERGİN, N., 2003, *Siyasetin Sosyolojisi: Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*, İstanbul: Bağlam Yayınları
- YETİŞ, M., 2003, "Marx ve Sivil Toplum", *Praksis Dergisi*, Sayı: 10